

หลักสูตรฝึกอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอะโวคาโดเชิงธุรกิจครบวงจร

จำนวน 40 ชั่วโมง

ความเป็นมา

การใช้สมุนไพรในประเทศไทยมีประวัติศาสตร์อันยาวนานและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในการดูแลสุขภาพมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่สมัยโบราณที่มีการบันทึกในตำรายาไทย เช่น ตำรายาในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งเป็นการนำส่วนต่างๆ ของพืชมาต้ม ดอง หรือบดเป็นยาตามประสบการณ์ที่สั่งสมมา อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมและการแพทย์สมัยใหม่ สมุนไพรจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่ว่าต้มแบบเดิม แต่ได้รับการพัฒนาผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการ "แปรรูป" ให้มีความสะดวก ปลอดภัย และเก็บรักษาได้นานขึ้น เช่น การสกัดสารสำคัญ การทำเป็นแคปซูล เครื่องสำอาง อาหารเสริม และผลิตภัณฑ์สปา ปัจจุบัน ปัญหาสำคัญของเกษตรกรและชุมชนคือ สมุนไพรสดมักเน่าเสียง่ายและมีราคาผันแปรตามกลไกตลาด การแปรรูปจึงเป็นกุญแจสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าว เพราะช่วยคงคุณค่าสารออกฤทธิ์ทางยา เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ และสร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งเป็นแหล่งปลูกสมุนไพรและ "อะโวคาโด" คุณภาพสูง การนำวัตถุดิบเหล่านี้มาบูรณาการผ่านนวัตกรรมการสกัดและการผลิตเครื่องสำอาง เช่น สบู่ ลิปปาล์ม และครีมบำรุงผิว จึงเป็นโอกาสในการยกระดับรายได้ให้แก่ประชาชน สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) ปี 2569 ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อการมีงานทำและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ระดับอำเภอเขาค้อ จึงได้จัดทำ “หลักสูตรฝึกอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอะโวคาโดเชิงธุรกิจครบวงจร” ขึ้น เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตั้งแต่กระบวนการเตรียมวัตถุดิบ การผลิตตามมาตรฐานความปลอดภัย ไปจนถึงการออกแบบตราสินค้า (Branding) การใช้ฉลากที่ถูกต้อง และการเข้าถึงตลาดออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปต่อยอด เป็นอาชีพเสริมหรืออาชีพหลักได้อย่างเป็นรูปธรรมในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล

หลักการของหลักสูตร

1. วัดผลจริง: มีการทดสอบความรู้ก่อนและหลังเรียนเพื่อวัดพัฒนาการ
2. เน้นปฏิบัติ: มุ่งเน้นการฝึกทักษะการแปรรูป การผลิต การบรรจุภัณฑ์ การตลาดให้เกิดความรู้ ความชำนาญในการผลิตจริง
3. สร้างมูลค่า: ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาบูรณาการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและรายได้

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เรียน สามารถรู้จักสมุนไพรสดมักเน่าเสียง่าย การแปรรูป เช่น การอบแห้ง บดเป็นผง หรือสกัดสารสำคัญ ช่วยยืดเก็บรักษาได้นานขึ้น
2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรู้จักการแปรรูปทำให้สมุนไพรอยู่ในรูปแบบที่ใช้ได้ง่าย เช่น แคปซูล ชาซอง ยาหม่อง หรือครีม
3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจการนำสมุนไพรมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องสำอาง อาหารเสริม หรือเครื่องดื่มสมุนไพร ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรและชุมชน

4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรักษาคุณภาพและสาระสำคัญของสมุนไพรกระบวนการแปรรูปที่ถูกต้อง ช่วยคงคุณค่าทางยา และสารออกฤทธิ์ของสมุนไพร

5. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สุขภาพและการแพทย์ สมุนไพรสามารถนำไปพัฒนาเป็นยา ผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพ และผลิตภัณฑ์สปา โดยมีการสนับสนุนจากหน่วยงาน เช่น กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

6. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การแปรรูปสมุนไพรช่วยอนุรักษ์ความรู้ดั้งเดิมเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรของคนไทยให้คงอยู่ต่อไป

เป้าหมาย

ประชาชนทั่วไป ผู้ว่างงาน หรือกลุ่มสตรีที่สนใจในคุณค่าของสมุนไพรพื้นถิ่นมาแปรรูปและการสร้างรายได้เสริม

ระยะเวลา

ภาคทฤษฎี 9 ชั่วโมง

ภาคปฏิบัติ 31 ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอะโวคาโดเชิงธุรกิจครบวงจร จำนวน 40 ชั่วโมง

ที่	เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง	
					ทฤษฎี	ปฏิบัติ
1	ปฐมนิเทศและวิเคราะห์ตลาด	เพื่อเตรียมความพร้อมและวัดพื้นฐานความรู้เดิม	- วัตถุประสงค์หลักสูตรและแนวทางอาชีพ - แบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test)	1. วิทยากรชี้แจงแนวทางและกระตุ้นความสนใจด้วยสถานการณ์ตลาด 2. ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน	1 ชั่วโมง	
2	ความรู้พื้นฐานและวัสดุอุปกรณ์	เพื่อเข้าใจภาพรวมธุรกิจและรู้จักอุปกรณ์	- แนวโน้มตลาดสมุนไพรและเครื่องสำอาง - การเลือกวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสม	1. บรรยายสรุปและแสดงตัวอย่างผลิตภัณฑ์จริง 2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องสมุนไพรในท้องถิ่น	30 นาที	
3	เทคนิคการสกัดและเตรียมวัตถุดิบ	เพื่อสกัดสารสำคัญคุณภาพสูงเพื่อเป็นสารตั้งต้น	- การสกัดเย็นและสกัดร้อน (น้ำมันอะโวคาโด/มะขาม)	1. วิทยากรสาธิตเทคนิคการสกัดแต่ละรูปแบบ 2. ปฏิบัติ: ผู้เรียนลงมือสกัดน้ำมันและเตรียมสารสกัดด้วยตนเอง	30 นาที	3 ชั่วโมง
4	การผลิตสบู่ก้อนสมุนไพร	เพื่อผลิตสบู่ก้อนที่ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ	- ขั้นตอนการทำสบู่มะขามก้อน	1. วิทยากรสาธิตการผสมและการคุมค่า pH 2. ปฏิบัติ: ฝึกปรุงสูตรและเทลงแม่พิมพ์	1 ชั่วโมง	4 ชั่วโมง
5	การผลิตลิปบาล์มบำรุงผิว	เพื่อผลิตลิปบาล์มจากไขผึ้งและน้ำมันธรรมชาติ	- ขั้นตอนการผลิตลิปบาล์มบำรุงริมฝีปาก	1. วิทยากรสาธิตการหลอมและผสมสารสกัด 2. ปฏิบัติ: ฝึกปฏิบัติการบรรจุลงบรรจุภัณฑ์	1 ชั่วโมง	4 ชั่วโมง
6	การผลิตครีมบำรุงมือ	เพื่อผลิตครีมบำรุงมือที่มีเนื้อสัมผัสได้มาตรฐาน	- เทคนิคการทำเนื้อครีมบำรุงมือ	1. สาธิตการทำ Emulsion (การรวมน้ำและน้ำมัน) 2. ปฏิบัติ: ฝึกทำครีมบำรุงมือสูตรอะโวคาโด	1 ชั่วโมง	4 ชั่วโมง
7	การผลิตสบู่เหลวสมุนไพร	เพื่อผลิตสบู่เหลวอาบน้ำที่มีความใสและหอมนาน	- ขั้นตอนการผลิตสบู่เหลว	1. วิทยากรสาธิตการปรับความหนืดและกลิ่น 2. ปฏิบัติ: ผู้เรียนฝึกปฏิบัติปรุงสบู่เหลว	1 ชั่วโมง	4 ชั่วโมง

โครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรและอะโวคาโดเชิงธุรกิจครบวงจร จำนวน 40 ชั่วโมง

ที่	เรื่อง	จุดประสงค์การเรียนรู้	เนื้อหา	การจัดกระบวนการเรียนรู้	จำนวนชั่วโมง	
					ทฤษฎี	ปฏิบัติ
8	การคำนวณสูตรและตรึงกลิ่น	เพื่อให้ผลิตภัณฑ์หอมนานและได้มาตรฐาน	- การตรึงกลิ่นและการขังตัวงวัตที่แม่นยำ	1. วิทยาการสาริตการใช้สารตรึงกลิ่นธรรมชาติ 2. ปฏิบัติ: ฝึกคำนวณสูตรตามสัดส่วนร้อยละ	1 ชั่วโมง	4 ชั่วโมง
9	บรรจุภัณฑ์และอัตลักษณ์แบรนด์	เพื่อเลือกบรรจุภัณฑ์และออกแบบให้น่าสนใจ	- การเลือก Packaging และการออกแบบแบรนด์	1. วิทยากรนำเสนอตัวอย่างบรรจุภัณฑ์ที่รักษาคุณภาพ 2. ปฏิบัติ: ฝึกเลือกบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับสินค้า	30 นาที	2 ชั่วโมง
10	การออกแบบฉลากและการตลาดออนไลน์	เพื่อสร้างช่องทางการขายและฉลากที่ถูกต้อง	- การออกแบบโลโก้/ฉลากและการขายผ่าน Social Media	1. วิทยาการสาริตการใช้แอปฯ ออกแบบและเทคนิคการถ่ายภาพ 2. ปฏิบัติ: ออกแบบฉลากสินค้าของตนเอง	30 นาที	2 ชั่วโมง
11	การคิดทุน กำไรและประเมินผล	เพื่อสรุปผลการเรียนรู้และวางแผนธุรกิจ	- การคิดต้นทุน (วัสดุ+แรงงาน) และช่องทางการขาย - แบบทดสอบหลังเรียน (Post-test)	1. ร่วมวิจารณ์ผลงานและสอนการตั้งราคาขาย 2. ประเมินผล: ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน	1 ชั่วโมง	4 ชั่วโมง

สื่อการเรียนรู้

1. แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
2. ตัวอย่างผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป (สบู่, ลิปบาล์ม, สบู่, โลชั่นบำรุงมือ)
3. วัสดุอุปกรณ์จริง สมุนไพร เช่น มะขาม

การวัดผลประเมินผล

1. คะแนนเปรียบเทียบจากแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน
2. ประเมินจากความรู้และความสวยงามของชิ้นงาน
3. การสังเกตการมีส่วนร่วมและความตั้งใจ

เกณฑ์การจบหลักสูตร

1. เวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 (ประมาณ 5 ชั่วโมงขึ้นไป)
2. คะแนนทดสอบหลังเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 60 ขึ้นไป
3. มีผลงานที่สำเร็จตามมาตรฐานอย่างน้อย 1-2 ชิ้น

ลงชื่อ.....ผู้เขียนหลักสูตร
(.....)

ลงชื่อ.....อนุมัติหลักสูตร
(.....)

ลงชื่อ.....อนุมัติหลักสูตร
(.....)

ผู้อำนวยการ สกร.ระดับอำเภอ.....

หมายเหตุ หน่วยจัดการเรียนรู้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม